

Een jaar van plastics en bloemen

Het jaar 2019 was nog geen twee dagen oud toen het waddengebied kunststof auto-onderdelen, generatoren, krukjes, plastic zeppompjes, plastic speelgoed en heel, heel veel ander plastic te verwerken kreeg. Het containerschip MSC Zoe verloor een deel van zijn lading containers. Meer dan 300 containers kwamen in de zee ten noorden van de waddeneilanden terecht. En die containers bleven niet heel. Een ramp die ook aan het eind van dit jaar nog steeds haar sporen trekt in de duinen en op de stranden van de eilanden in de vorm van talloze kleine plastic korreltjes. Sporen die nog lang zullen nawerken.

Medewerkers van Natuurmonumenten op Schiermonnikoog hebben samen met het leger, met de eilanders en heel veel vrijwilligers tonnen vuil geruimd. De andere waddeneilanden en de waddenkust werden ook zwaar vervuild. Ook daar werd door velen vuil geruimd. Vanuit de Ledencommissie (Lc) hebben we geholpen bij het opruimen en de Friese leden via de Nieuwsflits bericht over de ramp en het onderzoek naar waar de meeste plastic korrels aan het eind van het jaar nog liggen.

Gelukkig waren er ook veel hoogtepunten dit jaar, zoals het inzaaien van een akker met bloemen in het Lycklamabos en bij het Fochteloërveen met leden tijdens de ledenbijeenkomsten, een bloemenfeest op Skrok en de goede samenwerking met de beide beheereenheden en met de twee andere noordelijke Ledencommissies.

Bloeiende akker in Lycklamabos

Wat deed de Ledencommissie Fryslân (Lc) in 2019 en wat gebeurde er in de Friese weiden, wadden, venen en bossen?

1. Contacten met leden en achterban

a. Ontmoetingen

We organiseerden twee ledenbijeenkomsten dit jaar. In het voorjaar één samen met de beheereenheid Friese weiden en wadden over en naar het Lycklamabos. Hierbij stonden de cultuurhistorie van het bos en het inzaaien met bloemen van een akker langs het bos samen met de leden centraal.

We weten nu wat een nummereik is en waar die voor diende.

Bij deze bijeenkomst werd Bert Lenten als Ledenvertegenwoordiger en dus Lc-lid benoemd en bespraken we met de leden het jaarplan 2019 en jaarverslag 2018.

Afbeelding 1: leden zaaien akker in

Een tweede ledenbijeenkomst organiseerden we samen met de Lc Drenthe en de beheereenheid Noordenveld in september. Dat was een grensoverschrijdende primeur, een ledenbijeenkomst van twee ledencommissies samen voor leden uit twee provincies. Het Fochteloërveen ligt in twee provincies en zo zijn zowel de Ledencommissie van Fryslân als die van Drenthe er bij betrokken. Een mooie gelegenheid om de leden uit twee provincies eens samen uit te nodigen.

ledenexcursie Fochteloërveen

Doordat we vele excursiemogelijkheden hadden (voor een groot aantal deelnemers) werd de aanmeldprocedure helaas wel wat complex. Bij beide bijeenkomsten gaven medewerkers en vrijwilligers van de beheereenheden vooraf gebiedsspecifieke uitleg en leidden zij de excursies. Een soepele prettige coproductie.

We ontmoeten leden en belangstellenden ook bij andere gelegenheden, bijvoorbeeld als we de beheereenheid helpen bij een publieksactiviteit, als we meegaan op een excursie of gewoon bij een verjaardag. Het is altijd goed om vanuit een andere invalshoek meningen te horen over actuele onderwerpen zoals de stikstofcrisis, de landbouw of over een gebied of de vereniging.

Om jongeren af en toe bij NM te betrekken, werken we samen met een bestuurslid van NM, die aan het Van Hall instituut lesgeeft. Via hem legden we een aantal studenten vragen voor over de conceptvisie “Nederland natuurlijk”. En daarna bespraken we met hen hun antwoorden en

meningen. Bij een andere gelegenheid bezochten enkele Lc-leden een presentatie van studenten.

b. Vragen aan de klankbordgroep

In oktober legden we onze digitale klankbordgroep een aantal vragen voor over landbouwzaken ter voorbereiding op de Ledenraad van november. We vroegen naar hun mening over de samenwerking van NM met Campina, het gebruik van biologische producten en wat NM kan doen om landbouw te stimuleren die echt rekening houdt met de natuur. De 14 leden die antwoordden (van de groep van 43), deden dat uitgebreid. We streven wel naar uitbreiding van de klankbordgroep.

c. Friese Nieuwsflits

Er vielen vier Nieuwsflitsen van de Lc bij de Friese leden in de e-mail brievenbus. Er zijn maar drie Lc's die zelf een nieuwsbrief maken voor de leden in hun werkgebied, wij zijn daar één van. Onze Nieuwsflitsen zijn ook te lezen op onze webpagina bij NM. Dit is voor de mensen die niet vanuit het ledenbestand van het Centraal kantoor een e-mail kunnen krijgen. Helaas zijn niet van alle Friese leden de e-mailadressen bekend bij Natuurmonumenten.

d. Ledenraadsvergaderingen, -excursie en klankbord belangenbehartiging

Twee keer per jaar is er een ledenraadsvergadering (LR). De ledenvertegenwoordigers c.q. de ledencommissies vertegenwoordigen daar de leden van NM. Op de agenda staan onderwerpen zoals de concept meerjarenvisie "Nederland natuurlijk" en de rol van NM bij de omschakeling naar natuurvriendelijker (natuurinclusieve) landbouw. Ook de benoeming van nieuwe bestuursleden, vaststellen van de jaarrekening en bespreking van de meerjarenbegroting zijn formele taken van de Ledenraad. De Ledenraad is de vergadering van het bestuur met de ledenvertegenwoordigers. Directie en medewerkers geven er heel veel informatie. Van alle dertien Lc's komen mensen naar deze vergadering. Wij vertegenwoordigen daar de Friese leden steeds met 3-4 personen.

Een aantal Lc-leden nam deel aan de jaarlijkse excursie van de Ledenraad. Dit keer naar de Gelderse Poort. Recreatie en natuurontwikkeling stonden daar als thema's centraal. Op de fiets en wandelend werden de thema's in het gebied verkend en besproken. Deze excursies zijn een prima manier om meer kennis op te doen over de aanpak van specifieke thema's, de haken en ogen daarvan en om meningen en ervaringen met Lc-leden elders uit het land uit te wisselen.

Ledenraadsexcursie in de Gelderse Poort

Vanuit de centrale organisatie worden enkele keren per jaar bijeenkomsten over actuele thema's georganiseerd voor de ledenvertegenwoordigers. Medewerkers lichten dan toe wat er speelt op politiek, landelijk of internationaal niveau en aansluitend is er dan een brainstorm of uitwisseling van standpunten met de ledenvertegenwoordigers. Deze bijeenkomsten zijn op een centrale plaats in het land en we proberen daar ook vanuit Fryslân wel aan deel te nemen. Gezien de lange reistijd werken we ook voor dit soort bijeenkomsten vaak samen met onze collega-ledenvertegenwoordigers uit Drenthe en Groningen.

2. Samenwerking met collega's uit Drenthe en Groningen

Samen met de ledencommissies van Drenthe en Groningen bereiden we de Ledenraadsvergaderingen voor. Hiervoor komen we een avond bij elkaar. Ieder heeft dan al het nodige voorwerk verricht. Zo kunnen we goed standpunten uitwisselen en stellen we meestal gezamenlijk de vragen op over de stukken en agendapunten van de LR. Dit zijn ook prima gelegenheden om kennis en ervaringen uit te wisselen en een andere Lc als klankbord te benutten. Deze nauwere samenwerking en uitwisseling van kennis heeft een grote meerwaarde. Het zou mooi zijn als dit ook tussen andere Lc's vaker gebeurde.

twee ledencommissies organiseren samen ledenbijeenkomst

3. Samenwerken met de beide beheereenheden

Onze samenwerking met de beheereenheden Noordenveld en Friese weiden en wadden geven we een hele dikke voldoende. We kennen veel van de medewerkers en we weten elkaar te vinden. De gebiedsmanagers schuiven regelmatig bij onze vergaderingen aan en ook andere medewerkers proberen dat te doen als het gevraagd wordt. In deze vergaderingen wordt op openhartige wijze informatie gedeeld, zowel vanuit het beheerteam naar de Lc, als vanuit de Lc (en Ledenraad) naar de beheereenheid. Onze vragen om inzet vanuit de beheereenheid bij bijvoorbeeld de ledenbijeenkomsten kunnen altijd op een welwillend oor rekenen. En ook hun verzoeken om inzet vanuit de Lc kunnen we meestal positief beantwoorden.

Lc-leden hielpen zo weer bij diverse publieksactiviteiten zoals de Pake en Beppe-weken in het Fries Natuurmuseum en het Slotplaatsfestival in Bakkeveen. Dit jaar was er voor het eerst een bloemenfeestdag op de werklokatie van het Skrok en daar hielpen we, ook vanuit de Lc, kinderen zaadbommen en bijenhôtels maken en naar vogels kijken.

We denken op inhoudelijk vlak mee door deel te nemen aan de zwaluwstaartsessie van Noordenveld, een scrumteamsessie over het Fochteloërveen bij te wonen, deel te nemen aan de presentatie van en het gesprek over de visie “Nederland natuurlijk” en aan de kwaliteitstoets voor het Oudemirdumerklif.

4. Werkbezoek

Vorig jaar brachten we een werkbezoek aan Schiermonnikoog in december. Dit jaar bezochten we het Flietsterbosk, een zogeheten “dorpsbosje” bij Witmarsum. De beheereenheid Friese weiden en wadden heeft een aantal van dit soort dorpsbosjes in de Lytse Bouhoeke. Bosjes die veel gebruikt worden door de lokale bevolking voor een ommetje met de hond, spelende kinderen en soms ook als schuilplaats voor reeën. Een medewerker vertelde de achtergrond van deze bosjes, waarom een deel van de bomen gekapt is en wat men aan diversiteit probeert te ontwikkelen. Al wandelend bespraken we allerlei punten. Ook kwam aan bod op welke wijze men samenwerkt met het dorp en omgaat met het handhaven van regels bijvoorbeeld waar wel en niet honden los mogen lopen. Het bos grenst aan de Filenspolder, een klein paradijsje voor de weidevogels.

Helaas weten een aantal roofvogels dat ook. Aan de rand van het bos is een mooi uitkijkpunt waar vandaan je goed de weidevogels in de polder kunt observeren.

grutto op de uitkijk

5. Nieuws uit de bossen, venen, wadden en weiden

Hoogtepunten uit de beheereenheid Noordenveld

Bij de Slotplaats in Bakkeveen is dit jaar het pronkbos achter het theehuis opgeknapt. De padenstructuur is hersteld naar het oorspronkelijk ontwerp van de hovenier (en wiskundeleraar) Knoop. Er zijn de nodige sparren gekapt, maar een veelvoud daarvan aan beuken is aangeplant. Daardoor is straks de oorspronkelijke padenstructuur weer mooi omljnd. De zicht-assen van en naar het huis zijn hersteld, inclusief de verplaatsing van een bruggetje. En voor de kinderen is er in het eerste deel van het bos een heerlijk stuk Oerr speelnatuur gecreëerd. Hier is zelfs een miniatuur schans in aangelegd naar het model van de grote schans, die in het bos achter de Slotplaats te vinden is. Het geheel is feestelijk geopend bij het jaarlijkse Slotplaatsfestival.

De kraanvogels in het Fochteloërveen hadden het dit jaar weer moeilijk door de droogte. Kraanvogels nestelen op een pol in het water. Een veilige broedplek waar roofdieren zoals de vos niet bij kunnen. Maar door de droogte waren de broedplekken voor hen nu wel bereikbaar. Het eerste legsel is geheel verloren gegaan. Gelukkig zijn uit het tweede legsel nog wel enige jongen groot geworden en uitgevlogen. Rust, is naast een veilige broedplaats, heel belangrijk voor de kraanvogels. Daarom is het belangrijk dat iedereen op de paden blijft. Met enig geluk kun je de kraanvogels zien vliegen vanuit de uitkijktoren De Zeven. Daar heb je meteen een prachtig weids uitzicht over het hoogveengebied en stoort je de vogels niet.

Dat veel mensen grote belangstelling hebben voor het Fochteloërveen bleek wel uit de druk bezochte “Veencafés” die de beheereenheid dit jaar organiseerden. In het voorjaar was er een avond over de kraanvogels en in het najaar was er een levendige avond over slangen in het veengebied.

het Fochteloërveen

De digitale nieuwsbrief over het gebied de “Veenflits” wordt al door veel mensen gelezen. En natuurlijk is ook de facebookpagina van Natuurmonumenten over het gebied een mooie manier om de laatste nieuwtjes te lezen.

Over de geschiedenis van de voormalige werkkampen Oranje en Ybenheer bracht een groep lokale vrijwilligers met steun van Natuurmonumenten een prachtig informatief boek uit. Deze groep heeft ook de kampgebieden opgeknapt en van een goed toegankelijk pad (met informatiepanelen) voorzien. Een geweldig stuk werk en een mooie samenwerking.

Hoogtepunten uit de beheereenheid Friese weiden en wadden

Op Schiermonnikoog lieten in mei de boswachters aan kinderen (en ouders) zien hoe je van je tuin een klein natuurparadijs kan maken. Jong en oud kon op insectensafari, insectenhôtels timmeren, bloembommen maken en de bloemenquiz doen. En met bloembommen werd er vervolgens samen een bloemenwei ingezaaid.

Dit jaar is de zeldzame gevlekte paardenbloem, *Taraxacum euryphyllum*, op het eiland gevonden. Leden van Herbarium Frisicum waren al 5 jaar op zoek naar (bijna) verdwenen paardenbloemsoorten in Nederland. Hun inspanningen werden uiteindelijk beloond met de vondst van meerdere zeldzame soorten. Schiermonnikoog blijkt een hotspot voor paardenbloemen!

In het najaar was er een hardloopwedstrijd over voornamelijk onverharde paden, de Devil's Trail. Volwassen liepen dit als nachttrail, de kinderen liepen overdag. Per deelnemer ging er een bedragje naar Natuurmonumenten voor het onderhoud van de natuur op Schiermonnikoog.

Naast alle gewone activiteiten zijn de medewerkers en vrijwilligers van NM op het eiland dit jaar heel druk bezig geweest met het opruimen van de rotzooi die uit de overboord geslagen containers van de MSC Zoe op het eiland terecht kwam en komt.

In februari startte het project Waddenmozaïek met het bemonsteren van de bodem onder de zeespiegel van de Waddenzee. In totaal werden 1.500 hapjes uit de wadbodem genomen. Het is voor het eerst dat op deze schaal en zo integraal de onderwaternatuur in kaart gebracht wordt. Het bemonsteren is onderdeel van een project van Natuurmonumenten, het NIOZ Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee en Rijksuniversiteit Groningen (RUG). Daarnaast worden manieren uitgetoetst om de natuur onder water te herstellen

onderzoeksschip Navicula

mosselen, foto C v. Kuyvenhoven

Bij het eiland Griend groeiden deze zomer mini-zeegrasvelden. Samen met onderzoekers experimenteert Natuurmonumenten hier met zeegrasherstel. Na jaren van onderzoek krijgt het team nu grip op de restauratie. Laura Govers, onderzoeker van de Rijksuniversiteit Groningen en het Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee (NIOZ), is superblij. “Het lijkt erop dat we weten hoe we een nieuw zeegrasveld kunnen realiseren”, zegt ze enthousiast. Vochtigheid blijkt een cruciale succesfactor. Zo ontstond een ongewoon tafereel in de huidige Waddenzee: kleine wuivende zeegrasvelden, vol groot zeegras. Zo’n vijftig planten per vierkante meter, telde Govers in een aantal proefvlakken. De velden kwamen er verre van natuurlijk. De zaden kwamen uit de Duitse Waddenzee, overwinterden in een Groningse koeling en zijn in maart gezaaid in zelfgemaakte zeegrasmatten. De matten, door vrijwilligers van Natuurmonumenten geknoopt, moesten het landschap voor klein zeegras nabootsen. En dit lijkt een succesvolle methode.

Op Open Monumentendag wandelden belangstellenden samen met Jeroen Wiersma (schrijver van het boek ‘De Greidhoeke, cultuurhistorie van een rijk weidevogelgebied’) over het oeroude kerkepad door de Lionserpolder van Jorwert naar het 14e eeuwse kerkje van Lions. Een prachtige wandeling om het landschap en de vogelrijkdom van dit gebied te ervaren. Dit pad is onderdeel van het Jabikspad van Zwarte Haan naar Santiago de Compostella.

Om het leefgebied voor wad- en weidevogels verder te vergroten, is Natuurmonumenten gestart met de herinrichting van enkele percelen in het Hegewiersterfjeld. De droge landbouwpercelen worden afgegraven, zodat ze natter en beter geschikt worden voor weidevogels in het voorjaar en voor wad- en trekvogels in het najaar. Straks kunnen bezoekers van nóg meer vogels in dit natuurgebied genieten. De afgegraven klei wordt later ingezet voor de versterking van de Afsluitdijk.

Bij de beheerboerderij op Skrok organiseerde de beheereenheid in mei een bloemenfeest. Eerder in het jaar was samen met de vrijwilligers al een bloementuin aangelegd en ingezaaid. Op het bloemenfeest konden de kinderen zaadbommen en bloemafdrukken maken. Er kon naar de grutto's en andere vogels in weiden gekeken worden en er was voor jong en oud van alles te ontdekken tussen de grassprietten in de wei naast de boerderij.

6. De Ledencommissie

Elk jaar maken we een jaarplan waarin we onze activiteiten benoemen, aangeven wat onze rol is en trekkers van de verschillende activiteiten aanduiden. Beter een beperkt aantal zaken goed doen, dan vele half. We stemmen onze activiteiten af op de activiteitenplannen van de beide beheereenheden. Soms doen wij mee met hun activiteiten en soms trekken wij de kar en ondersteunen zij ons. De relatie met de mensen op het kantoor in 's-Graveland is deels gericht op de Ledenraadsvergaderingen en deels op de ondersteuning van ons werk. Zo stellen wij de Friese Nieuwsflits samen en wordt de mailing van onze Nieuwsflits naar de leden uitgevoerd vanuit het

hoofdkantoor in 's-Graveland. De Ledenraadsvergaderingen en themabijeenkomsten worden door de verenigingsmanager en secretaris georganiseerd. Wij leveren ter vergadering als Fries ledenvertegenwoordigers Friese inbreng, zoals daar ook de andere Lc' s vanuit hun regio de inbreng leveren.

Om alle activiteiten uit te kunnen voeren, kwamen we als Lc zes keer per jaar bij elkaar. Bij deze vergaderingen schoof meestal ook iemand van een van de beheereenheden aan. Verder hadden we natuurlijk veelvuldig onderling contact via de telefoon, mail en vis à vis.

Op onze webpagina, onderdeel van de website van NM, publiceerden we ons jaarplan, kondigden we de activiteiten aan, deden we verslag van de bijeenkomsten. En daar is steeds de laatste Nieuwsflits te lezen. Ook dit jaarverslag komt daar natuurlijk weer op te staan.

Dit jaar werd Bert Lenten door de Friese Leden benoemd als ledenvertegenwoordiger op de ledenbijeenkomst in april. Hij had al een half jaar als kandidaat mee gewerkt met de Lc. En in de zomer meldde Eddy Rosendaal zich om de Lc te komen versterken. Hij werkt zich in en draait inmiddels al weer een paar maanden mee. En op de rand van het nieuwe jaar meldde nog iemand zich om mogelijk de Lc te komen versterken. Het is mooi dat er zich nieuwe vrijwilligers melden. Want er is een maximum aan de termijn dat iemand als ledenvertegenwoordiger (en Lc-lid) actief mag zijn. En dan is het mooi als er ingewerkte mensen zijn om taken over te nemen.

De Ledenvertegenwoordiging en daarmee de Ledencommissie Fryslân bestaat per 31-12-2019 uit
Jur Teders, ledenvertegenwoordiger sedert 2013 voorzitter Lc
Liesbeth Meijer, ledenvertegenwoordiger sedert 2016, secretaris Lc
Hubert Oversteegen, ledenvertegenwoordiger sedert 2018, financiën Lc
Hans van Baaren, ledenvertegenwoordiger sedert 2018, Lc-lid
Bert Lenten, ledenvertegenwoordiger sedert 2019, Lc-lid
Eddy Rosendaal, kandidaat ledenvertegenwoordiger en kandidaat Lc-lid

van links naar rechts: (achter) Eddy, Bert, (midden) Hubert, Hans, (voor) Liesbeth en Jur